

JAUNIMO ANTIKORUPCINIS UGDYMAS IR DALYVAVIMAS VIEŠOSIOS POLITIKOS FORMAVIME: SIEKINIAI IR SPRENDINIAI

Projektas „Šiaulių apskrities jaunimo antikorupcinis ugdymas didinant įsitraukimą į viešosios politikos formavimą“ (Nr. K2-01-IP-V-152)
Projekto vykdytojas - VšĮ „Šiaurės Lietuvos kolegija“. Projekto partneriai: Furim institutas, Šiaulių jaunimo organizacijų asociacija „Apskritasis stalas“, Šiaulių apskrities žydų bendruomenė, Šiaulių „Santarvės“ gimnazija

KAS YRA KORUPCIJA?

Naudojimąs turima galia (valdžia, pažintimis, padėtimi, ištekliais, pasitikėjimu ir pan.) **siekiant naudos sau** (tikslinei grupei, organizacijai) valstybiniame, privačiame bei viešajame sektoriuje.

Viešoji galia (dominavimas, valdžia, ištekliai) panaudojama **siekiant asmeninės arba grupės naudos.**

BRUOŽAI

- Ne mažiau kaip dviejų šalių dalyvavimas („*duodantysis – imantysis*“);
- Turim i asmens įgaliojimai;
- Elgesys priešingas turimiems įgaliojimams;
- Naudos sau ar kitiems siekimas;
- Slaptas veikimas.

SĄLYGOS

- Galios turėjimas;
- Jos neteisėtas, neetiškas panaudojimas individualios ar grupinės naudos gavimui.

Korupcija – nykstanti rūšis

KORUPCIJA – NYKSTANTI RŪŠIS

Copy link

Pamatei
dinozaurą?

PRANEŠK!

www.stt.lt

Watch on YouTube

KORUPCIJOS TIPAI

- Pagal korupcijos suvokimo lygį visuomenėje

Baltoji korupcija	Kai korumpuotas elgesys matomas kaip toleruotinas, kad veiksmai nukreipti prieš tokį elgesį ne visada sulaukia aktyvios paramos.
Pilkoji korupcija	Korupcija siejama su gėda. Tai nusižengimas viešioms moralės standartams, tačiau paveiktiems asmenims trūksta suvokimo apie blogą elgesį. Nėra aiškios nuomonės apie veiksmus arba nuomonė gali keitis, priklausomai nuo to, ar piliečiai yra linkę bausti už tokius veiksmus, ar ne.
Juodoji korupcija	Korupcija laikoma sunkiu nusižengimu visuomenės moralės ir teisės normoms. Elito atstovų ir visuomenės dauguma tam tikrą veiksmaū suvokia kaip korupcinį. Tai būdinga demokratinėms valstybėms, žiniasklaidos priemonėms

KORUPCIJOS TIPAI

- Pagal korupcijos paplitimo dažnį ir rimtumą

Smulkioji korupcija	Valstybės pareigūnų elgesys, kuris nedaug nukrypsta nuo esamų taisyklių ir normų, siekiant naudos draugams.
Rutiniška korupcija	Dovanos, kurias gauna valstybės tarnautojai ar partijos ir kurios skirtos gerai valiai vykdyti, nepotizmo atvejai, sprendimų priėmimo galios pasinaudojimas pašaliniam darbams, įsipareigojimas balsuoti pagal viršininko nurodymus.
Įsisenėjusi korupcija	Globojamajam reikia globėjo pagalbos norint pakliūti į valdymo procesą, pareigūnai tikisi atlygio kaip būtinos sąlygos, valstybės tarnautojai toleruoja organizuotus nusikaltimus mainais į neoficialius mokėjimus, aktyvistai staiga pakeičia lojalumą partijai dėl materialinės naudos, valstybės tarnautojai ir piliečiai ignoruoja akivaizdžią korupciją.

KORUPCIJOS TIPAI

- Pagal korupcijos mastą

Smulki korupcija	Kasdieninė. Klientas - individualūs piliečiai. Teikėjas - gydytojai, policininkai, žemesniojo lygio tarnautojai.
Stambi korupcija	Klientas - kolektyviniai ekonominiai veikėjai. Teikėjas - politikai ir politinės partijos, ministrai parlamentas.

KORUPCIJOS TIPAI

• Pagal korupcijos veiklų pobūdį

Stambi korupcija	Priežastis - valdžios viešoji politika ir įsakymai. Tiesioginės kontrolės subjektas: prezidentas, ministrai, įstatymų leidėjai. Netiesioginės įtakos subjektai: valstynės tarnautojai lemiantys įgyvendinimą. Pavyzdys: kyšis už palankų įstatymą.
Sutarčių sudarymo korupcija	Priežastis - licencija/sutarčių paskirstymas (gamtos išteklių, mokyklos, keliai ir t.t.). Tiesioginės kontrolės subjektas: valstybės tarnautojai, pasirašantys licencijas, sutartis. Netiesioginės įtakos subjektai: politikai, turintys įtakos valstybės tarnautojams. Pavyzdys: užtarimas dėl licencijų/sutarčių gavimo, jų gavimas.
Įdarbinimo korupcija	Priežastis - darbas valstybinėje ar viešojo administravimo institucijoje. Tiesioginės kontrolės subjektas: valstybės tarnautojai, politikai, atsakingi už įdarbinimą, perkėlimą. Netiesioginės įtakos subjektai: tarpininkai. Pavyzdys: kyšis už paslaugą dėl dabo.
Paslaugų korupcija	Priežastis - individualių naudų (pvz., ID, gerovės) ar sankcijų (pvz., eismo taisyklių pažeidimų) teikimas. Tiesioginės kontrolės subjektas: tarnautojai, dirbantys biuruose ar gatvėse. Netiesioginės įtakos subjektai: politikai, turintys įtakos valstybės tarnautojams, vietos politikai, tarpininkai. Pavyzdys: kyšis už greičio viršijimo baudos neskyrimą.

KORUPCIJOS FORMOS

Ekonominė	Politinė	Profesinė	Informavimo
<p>Kyšio ėmimas, reikalavimas, davimas; Valstybės turto grobstymas; Kontrabanda; Piktnaudžiavimas fondais; Mokesčių vengimas; Juodosios rinkos operacijos; Kainų susitarimai; Netinkamų dovanų, honoraro, iškylių priėmimas.</p>	<p>Piktnaudžiavimas s valdžia; Nusikalstamas elgesys; Viešų privačių interesų konfliktas; Rinkimų apgaulės, balsų pirkimas; Kleptokratija; Favoritizmas; Ryšiai su organizuotu nusikalstamumu.</p>	<p>Favoritizmas; Nepotizmas; Klientelizmas; Profesinis apleidumas; Žalias valstybės prestižui; Nepelnyti atleidimai; Šantažas; Parazitavimas; Neteisėtas sekimas; Priekabiavimas.</p>	<p>Valstybinės reikšmės paslapties išdavimas; Klaidingos informacijos skleidimas; Asmenų, kurie praneša apie netinkamą elgesį baudimas; Teisybės iškraipymas; Melagingas liudijimas; Dokumentų klastojimas.</p>

Duoti ar neduoti? Antikorupcinė socialinė reklama sveikatos įstaigoms

Copy link

Watch on YouTube

KORUPCIJOS SUVOKIMO INDEKSAS

KSI yra vienas garsiausių pasaulyje korupcijos suvokimo tyrimų, parodantis, kaip įvairioms pasaulio valstybėms pavyksta kontroliuoti korupciją. Korupcijos mastą viešajame sektoriuje vertina įvairių sričių ekspertai ir verslo lyderiai.

LIETUVA

62/100

NUSTATANT LIETUVOS 2022 M. KSI
REMTASI 10 ŠALTINIŲ VERTINIMU

LIETUVA ŠIUO METU YRA 33 PASAULYJE
IR 12 EUROPOS SĄJUNGOJE

KORUPCIJOS PRIEŽASTYS

- Silpnas moralinis kompasas;
- Meilės savo šaliai stoka;
- Pasitenkinimo gyvenimu stoka;
- Efektyvios vadybos ir organizavimo stoka;
- Ekonominio stabilumo stoka;
- Paramos stoka;
- Skaidrumo stoka;
- Baudžiamumo nebuvimas (stoka);
- Gero atlyginimo, įsidarbinio galimybių trūkumas;
- ...

KORUPCIJOS PADARINIAI

- Žemas piliečių pasitikėjimas valstybinėmis institucijomis; Neskaidrūs viešieji pirkimai (15 - 30 proc.) BVP;
- Prastos kokybės paslaugos, už kurias permoka piliečiai; Išteklių švaistymas;
- Didėja socialinė nelygybė;
- Auga ekonominis šėšėlis;
- Mažas užsienio subjektų pasitikėjimas Lietuvos valstybe; Prasta švietimo ir sveikatos sistema;
- ...

KAS YRA KORUPCIJOS PREVENCIJA?

Tai korupcijos priešasčių, sąlygų atskleidimas ir šalinimas sudarant bei **įgyvendinant atitinkamų priemonių sistemą**, taip pat **poveikis asmenims, siekiant atgrasinti** nuo korupcinio pobūdžio nusikalstamų veikų darymo.

KORUPCIJOS PREVENCIJOS PRIEMONĖS

- Korupcijos rizikos analizė;
- Kovos su korupcija programos;
- Teisės aktuose įtvirtinto ar teisės aktų projektais numatomo teisinio reguliavimo poveikio korupcijos mastui vertinimas; Informacijos apie asmenį, siekiantį eiti arba einantį pareigas valstybės ar savivaldybės įstaigoje, pateikimas;
- Informacijos pateikimas valstybės tarnautojų ir juridinių asmenų registrams;
- Visuomenės švietimas ir informavimas;
- Nustatytų korupcijos atvejų paviėšinimas.

PRANEŠIMŲ POTENCIALAS

PRANEŠIMAS APIE KORUPCIJĄ

NEPRANEŠIMĄ PATEISINANČIOS PRIEŽASTYS

Prašau išsirinkti tris priežastis, kurios galėtų pateisinti nutylėjimą apie kyšio davimą ar paėmimą

Gyventojai

Įmonių vadovai

Valstybės tarnautojai

Rodyklėmis žymimi statistinę paklaidą peržengiantys pokyčiai lyginant su 2020 m.

KOVOS SU KORUPCIJA 2015 - 2025 M. PROGRAMOJE IŠSKIRTOS VIEŠOJO VALDYMO SRITYS

POLITINĖ VEIKLA IR TEISĖKŪRA

GRĖSMĖS

- Neteisėtomis priemonėmis renkami balsai;
- Įstatymų leidžiamosios, vykdomosios ir vietos savivaldos valdžių atstovai, inicijuodami teisės aktų pakeitimus, kartais yra veikiami įvairių verslo grupių, kurios siekia joms naudingų teisės aktų pakeitimo ir priėmimo;
- Rinkimų dokumentų klastojimas, rinkėjų balsų pirkimas.

TEISMŲ IR TEISĖSAUGOS INSTITUCIJŲ VEIKLA

GRĖSMĖS

- Kyšininkavimas;
- Dovanos ar nemokamos paslaugos, naudojamos informacijos teikimas suinteresuotiems asmenims, tarpininkavimas siekiant išvengti arba sumažinti gresiančias baudas;
- Kelių eismo taisyklių pažeidimų fiksavimo ir susijusių duomenų apdorojimo sistemos spragos
- Nėra galimybių gauti išsamius duomenis apie asmenų turimą turtą ir pajamas, realiai vertinti jų įsigijimo pagrįstumą, todėl neteisėtai praturtėję asmenys vis dar turi galimybių nuslėpti neteisėtais būdais įgytą turtą.

VIEŠIEJI PIRKIMAI

GRĖSMĖS

- Neformalūs išankstiniai susitarimai;
- Kvalifikacinių reikalavimų pritaikymas proteguojamoms įmonėms; Nereikalingų prekių, paslaugų ar papildomų darbų pirkimas, netinkamas sutarčių vykdymas ir nepakankama jų vykdymo priežiūra;
- Nepakankama socialinių įmonių konkurencija, neleistini tokių įmonių susitarimai ir piktnaudžiavimas, konkurenciją ribojantys (karteliniai) susitarimai.

SVEIKA TOS PRIEŽIŪRA I SOCIALINĖ APSAUGA

GRĖSMĖS

- Gydytojų ir pacientų nesąžiningumas, neteisėtas lobizmas, nepakankamas kontrolės mechanizmas;
- Visuomenė kartais pateisina kyšio davimą, nes tada norimos paslaugos gaunamos greičiau;
- Gydyimo įstaigų vadovų ryšiai su medicinos priemonėmis, technika ir vaistais prekiaujančiomis privačiomis bendrovėmis, kurioms sudaromos palankios sąlygos laimėti viešuosius pirkimus;
- Sveikatos priežiūros įstaigoms vadovauja asmenys, dirbantys ir privačiose asmens sveikatos priežiūros įstaigose, jų savininkai ar bendrasavininkiai, dėl to kyla viešųjų ir privačių interesų konflikto rizika;
- Farmacijos įmonės kartais vykdo nesąžiningą konkurenciją, o jų veikla reklamuojant vaistinius preparatus ne visada yra skaidri.

TERITORIJŲ PLANAVIMAS, VALSTYBINĖ STATYBŲ PRIEŽIŪRA IR ATLIEKŲ TVARKYMAS

GRĖSMĖS

- Neteisėti mokėjimai už proceso pagreitinimą išduodant sąlygas detaliesiems planams, tvirtinant detaliųjų planų koncepcijas ir detaliuosius planus savivaldybėse;
- Neteisėtas atlygis už žemės sklypo paskirties pakeitimą, didinant užstatymo lygio aukštingumą;
- Nelegalių statybų įteisinimas, be leidimo ar be projektų vykdomų statybų nenutraukimas;
- Atliekų priskyrimas kitoms kategorijoms (siekiama sumažinti atliekų perdirbimo, surinkimo ir pan. sąnaudas);
- Dirbtinai padidinami į sąvartynus pristatomų komunalinių atliekų kiekiai;
- Mokamas nelegalus atlygis atsakingiems pareigūnams norint išvengti nuobaudos už gamtos taršą.

ŪKIO SUBJEKTŲ VEIKLOS PRIEŽIŪRA

GRĖSMĖS

- Į patikros dokumentus įrašomi tikrovės neatitinkantys duomenys;
- Bankrutuojančios ar bankrutavusios įmonės, fizinio asmens, kuriamsiškelta bankroto byla, turto pardavimas yra nepakankamai skaidrus;
- Kreipiamasi į verslininkus reikalaujant neteisėto atlygio, kad patikrinimų metu nustatyti pažeidimai nebūtų oficialiai užfiksuoti.

VIEŠASIS ADMINISTRAVIMAS, VALSTYBĖS TARNYBA IR TURTO VALDYMAS

GRĖSMĖS

- Nėra sukurtos efektyvios viešųjų ir privačių interesų derinimo valstybės tarnyboje kontrolės sistemos;
- Šališka žiniasklaida;
- Prekyba egzaminų užduotimis, gerais pažymiais, diplomais;
- Kai mokinių skaičius ribotas, į mokyklą priimami daugiausia sumokėję asmenys;
- Brangesnio gydymo pasiūlymas siekiant proteguoti tam tikrų vaistinių preparatų naudojimą ar specialią sveikatos priežiūros paslaugas teikiančią įmonę.

ADVOKACIJA

Tai gebėjimas daryti įtaką viešosios politikos formavimo ir sprendimų priėmimo procesams ir kiti veiksmai, kuriais siekiama ginti tam tikros socialinės grupės teises.

KAIP ĮSITRAUKTI Į VIEŠĄJĄ POLITIKĄ?

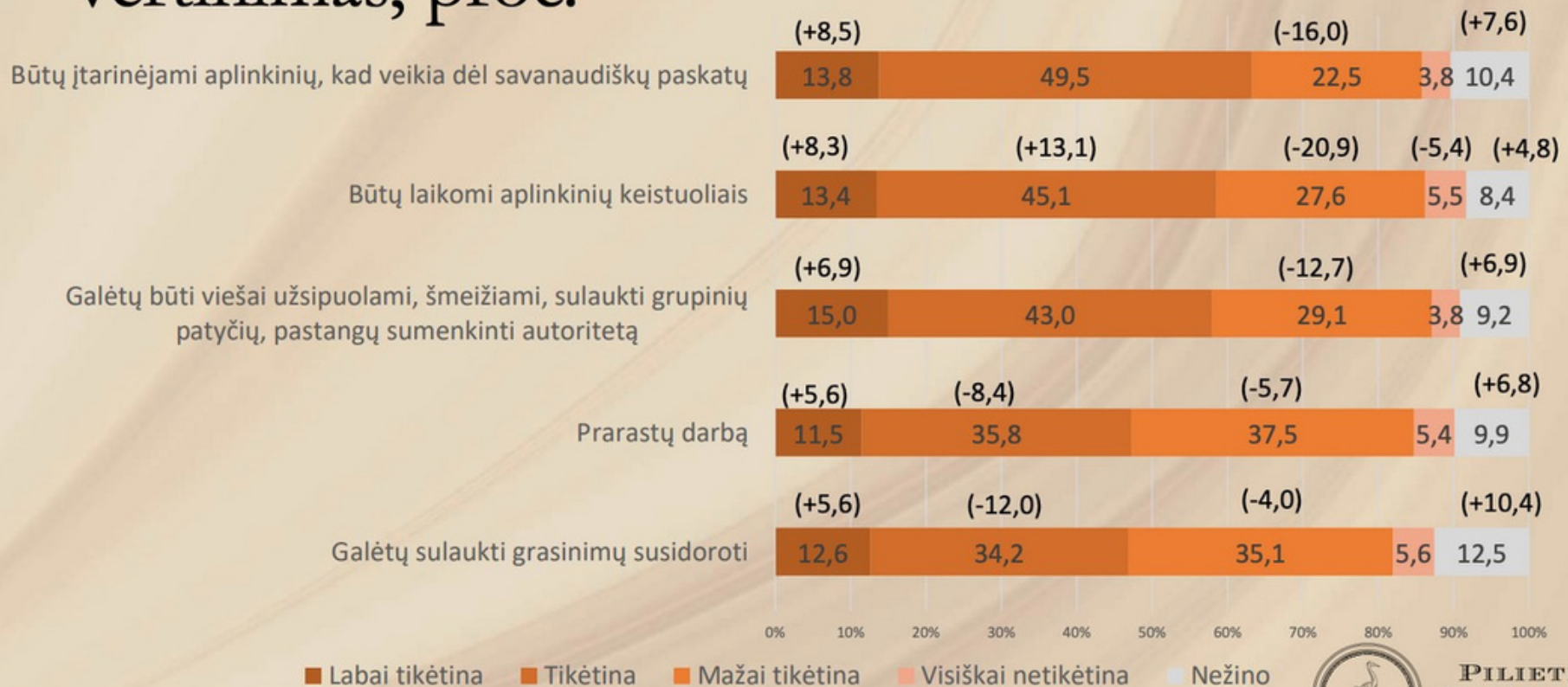
Yra daug įvairių dalyvių, darančių įtaką viešosios politikos formavimui. Juos klasifikuoti galima įvairiai:

- pagal turimus įgaliojimus (dalyviai esantys sistemos viduje ar už jos ribų);
- pagal gebėjimą daryti poveikį viešajai nuomonei (žiniasklaidos priemonės, nuomonės lyderiai, socialinių tinklų „žvaigždės“ ir pan.);
- pagal turimus išteklius (finansinius, žmogiškuosius ir t.t.) ir pan.

Bendrinės sąvokos: interesų grupės; spaudimo grupės; įtakos grupės; suinteresuotųjų grupės; suinteresuotosios šalys.

PILIE TINĖ GALIA

Rizikų, susijusių su pilietinėmis veiklomis, vertinimas, proc.

■ Labai tikėtina
 ■ Tikėtina
 ■ Mažai tikėtina
 ■ Visiškai netikėtina
 ■ Nežino

PILIE TINĖS
VISUOMENĖS
INSTITUTAS

Viešojo valdymo pasiūlymų rengimas ir teikimas atsakingoms valstybės ir savivaldybės institucijoms: pagrindiniai etapai

- informacijos ir teisės aktų pasirinkta tema paieška, atranka ir analizė;
- spręstinos problemos ir siektino tikslo identifikavimas;
- paklausimų atitinkamoms valstybės ar savivaldybės institucijoms parengimas raštu (jei toks poreikis yra) ir iš šių institucijų gautų atsakymų analizė;
- viešosios konsultacijos su visuomene, naudojant nustatytas komunikacijos priemones ir būdus;
- viešosios diskusijos Apskritasis stalas organizavimas, dalyvavimas joje pristatant rengiamus (parengtus) Pasiūlymus ar Pasiūlymų projektus;
- iš visuomenės gautų idėjų ir pasiūlymų, kurie aktualūs rengiamiems Pasiūlymams, svarstymas bei įvertinimas.

Viešojo valdymo pasiūlymų rengimas ir teikimas atsakingoms valstybės ir savivaldybės institucijoms: pagrindiniai etapai

- galutinių Pasiūlymų parengimas ir pateikimas popierine ar elektronine forma kompetetingoms bei už problemos sprendimą atsakingoms valstybės ar savivaldybės institucijoms;
- dalyvavimas pateiktų Pasiūlymų svarstymo valstybės ar savivaldybės institucijose procese (jei toks poreikis yra);
- su rengiamais (parengtais) Pasiūlymais, jų tematika bei problematika susijusi komunikacija ir viešinimo iniciatyvos, pasiektų tarpinių ir galutinių rezultatų aprašymų, pristatymų visuomenei ar kitoms suinteresuotoms grupėms .

Advokacijos metodas ir jo svarba dalyvaujant viešojo valdymo sprendimų priėmime

Rezultatyvios ir aktyvios pastangos siekiant konkrečių numatytų pokyčių pasirinktoje viešojo valdymo srityje (identifikuotos viešojo valdymo problemos sprendimo);

- Socialinė mobilizacija, siekiant daryti poveikį bendruomenei
- Viešosios kampanijos, siekiant aktualizuoti problemą visuomenėje
- Tiesioginis darbas su valstybės pareigūnais, siekiant įtikinti priimti siūlomą sprendimą, inicijuoti teisės aktų pakeitimą.

Diskusija – kodėl optimalu dirbti darbo grupėse arba laikinosiose komandose?

Idėjos ir pasiūlymai dėl viešojo valdymo sprendimų

Darbas grupėse:

- Kokias viešojo valdymo problemas norėtų spręsti Jūsų grupė – kokius viešojo valdymo pasiūlymus (2) norėtumėte rengti ir kam (kokiai atsakingai valstybės ir savivaldybės institucijai) jį teiktumėte?
- Kodėl Jums tai atrodo aktualu? Kokio poveikio tikėtės?

SVARBU: 1 Jūsų grupės viešojo valdymo pasiūlymo idėja turėtų sietis su tautinių mažumų situacijos gerinimu ar problemų sprendimu.

ŠALTINIAI

- Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnybos edukacinės priemonės (<https://www.stt.lt/antikorupcinio-samoningumo-didinimas/ivairios-edukacines-priemones/7658>);
- Lietuvos Respublikos švietimo, sporto ir mokslo ministerijos metodinė literatūra antikorupciniam ugdymui (<https://talpykla.elaba.lt/elaba-fedora/objects/elaba:78649400/datastreams/MAIN/content>);
- Pilietinės visuomenės instituto 2022 m. galios indekso tyrimo duomenys (http://www.civitas.lt/wp-content/uploads/2023/01/PGI2022_pristatymas_psl.pdf);
- Lietuvos Respublikos nacionalinės kovos su korupcija 2015–2025 metų programa (<https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/8e499812cbbe11e49bcec506eeda6c5f>);
- Lietuvos Respublikos Vyriausybės kanceliarijos informacija apie korupciją (<https://lrvk.lrv.lt/lt/administracine-informacija/korupcijos-prevensija-1/kam-ir-kaip-pranesti-apie-korupcija>);